

ВЕБИНАР ТАҚЫРЫБЫ: «АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВТЕРІН ДАМУДЫҢ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ТИІМДІ ЖҰМЫС ІСТЕУІНІҢ ӘЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕСІ»

**АӨК кооперация бөлімінің аға ғылыми қызметкері
«Қазақ АӨКЭЖААД ҒЗИ» ЖШС**

Жандос А.А.

Мақсаты – ауыл шаруашылығы кооперативтерін дамытудың және олардың тиімді жұмыс істеуінің әлемдік тәжірибесі артықшылықтарын жеткізу.

Міндеттері:

- ҚР-да ауыл шаруашылығы кооперациясын дамытудың қажеттілігі мен басымдығы Ауыл шаруашылығы кооперативтерін құрудың құқықтық базасы;
- - шағын шаруашылық нысандарын ауылшаруашылық кооперативтеріне біріктірудің негізгі артықшылықтары;
- ауыл шаруашылығы кооперативін құрудың және оның жұмыс істеуінің шаруашылықшілік тетігі;
- ауыл шаруашылығы кооперативтерін мемлекеттік қолдау;
- ҚР-да ауыл шаруашылығы кооперативтерін құру тәжірибесі;
- ауыл шаруашылығы кооперативтерінің перспективалық модельдері;
- ауыл шаруашылығы кооперативтерінің әртүрлі модельдерін құру және тиімді жұмыс істеу тетігін әзірлеу жөніндегі практикалық сабақтар (топтарда).

Практикалық құндылығы: фермерлер үшін оқыту семинарларын өткізу ауыл шаруашылығы кооперативтеріне шаруашылық жүргізудің шағын нысандарын біріктірудің артықшылықтарын айқындауға, өндірілген өнімді өткізуді бірлесіп ұйымдастырудың, ауыл шаруашылығы өнімдерін сақтау, бастапқы қайта өңдеу, ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге сервистік қызмет көрсету, ауыл шаруашылығы техникасын, Жер ресурстарын бірлесіп пайдалану бойынша бірлескен кооперативтік объектілерді ұйымдастырудың экономикалық пайдасын бағалауға мүмкіндік береді; ауыл шаруашылығы кооперативтерінің тиімді жұмыс істеуінің оң тәжірибесін көрсету, кооперацияның әрбір моделінің ерекшелігі мен ерекшеліктерін анықтау, бар қателерді жою және тәуекелдерді ескеру.

**ҚАЗАҚСТАНДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАЦИЯСЫН ДАМУДЫҢ
БАСЫМДЫЛЫҒЫ**

- 1. 2015 жылғы 29 қазанда ҚР Парламенті Мәжілісімен "ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы" ҚР Заңы қабылданды**
- 2. Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамыту жөніндегі 2021-2025 жылдарға арналған Ұлттық жоба.:**
  - ауыл шаруашылығы кооперативтерінің өндірілген өнім көлемін ұлғайту
- 3. Қазақстан Республикасының Президенті Қ.-Ж. Тоқаевтың 2020 жылғы Қазақстан халқына жолдауы:**
  - біз әлеует пен көлденең ынтымақтастық туралы есте ұстауымыз керек. Онсыз агроөнеркәсіптік кешенді дамытуда ешқандай серпіліс болмайды. Бөлінген ЖҚШ іс жүзінде жойылу алдында тұр. Жоғары өнімділік , өнім сапасы, тауар жеткізілімінің тұрақтылығы туралы айту мүмкін емес. Демек, бәсекеге қабілеттілік пен импорттың Үстемдігі төмен. Ынтымақтастық кезінде жер мен активтерге Барлық құқықтар сақталады, сонымен бірге ол шикізатты сатып алу, өнімді өндіру және сату кезінде шаруашылықтардың күш-жігерін шоғырландыруға көмектеседі. Сондықтан субсидиялау бағдарламалары мен салықтық жеңілдіктер шеңберінде кооперацияны ынталандыру жөніндегі шаралар пакетін дайындау қажет

ҚР АӨК ДАМУДЫҢ 2021-2025 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН ҰЛТТЫҚ ЖОБАСЫН ІСКЕ АСЫРУ ШЕҢБЕРІНДЕ ҚР АӨК ДАМУДЫҢ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ.

- Жоғары рентабельді дақылдар өндірісі
- Қарқынды сүт шаруашылығы
- Етті мал шаруашылығы
- Жемшөп өндірісін дамыту
- АӨК өнімдерін қайта өңдеу
- Жер ресурстарын тиімді пайдалану
- АӨК өнімдерін өткізу барысы
- Ғылыми зерттеулер
- Ауылшаруашылық кооперациясы
- Ауылдық аумақтарды дамыту

1. Ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісінің ұсақ тауарлы сипаты:

- ауыл шаруашылығының жалпы өнімінің, әсіресе мал шаруашылығы өнімінің жалпы көлеміндегі шаруа және үй шаруашылықтарының жоғары үлесі;
- АШТӨ-нің жер телімдерінің төмендеу үрдісі: ШҚ-ның 65% - ның 50 га дейінгі жері бар, ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының (АҚ, ЖШС, ӨК) Жер пайдалануының орташа мөлшері, әсіресе шығыс өңірде 2,8 есе, орталықта – 2,3 және оңтүстікте - 6 есе төмендеді;

2. Ауыл шаруашылығы өнімдерін сатып алу, сақтау, қайта өңдеу және өткізу жүйесінде инфрақұрылымның дамымауы:

- өнімді өндірушіден тұтынушыға жылжыту процесінде көптеген делдалдар;
- АШТӨ-нің жұмсалған шығындарын өтемейтін және ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісінің көлемі мен олардың сапасын арттыруды ынталандырмайтын төмен сатып алу бағалары;
- ауыл шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеу үлесінің төмендігі (сүт – 32,4%, ет – 30,9%, жемістер мен көкөністер 5,9%), қуаттылықты пайдалану пайызының төмендігі және импорттық өніммен салыстырғанда бәсекеге қабілетсіз өнім шығару салдары болып табылады;
- Суару

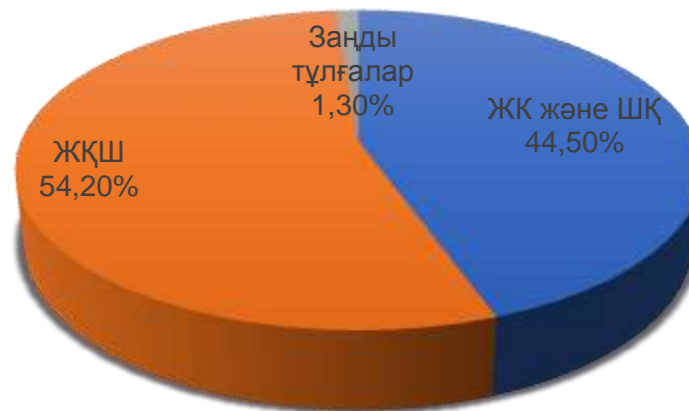
3. Шаруашылық жүргізудің шағын нысандарының қаржылық дәрменсіздігі:

- әлсіз материалдық техникалық база (өз ауыл шаруашылығы техникасының, тұқым, тыңайтқыш, жем, ЖЖМ және т. б. сатып алуға қаржы қаражатының болмауы);
- шағын шаруашылықтардың көпшілігіне субсидия, кепілдік мүліктің болмауына байланысты жеңілдетілген несие және т. б. түрінде мемлекеттік қолдау шараларының қол жетімсіздігі.

2021 ЖЫЛҒЫ ЖҰМЫС ІСТЕП ТҰРҒАН АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВТЕРІНІҢ САНЫ—

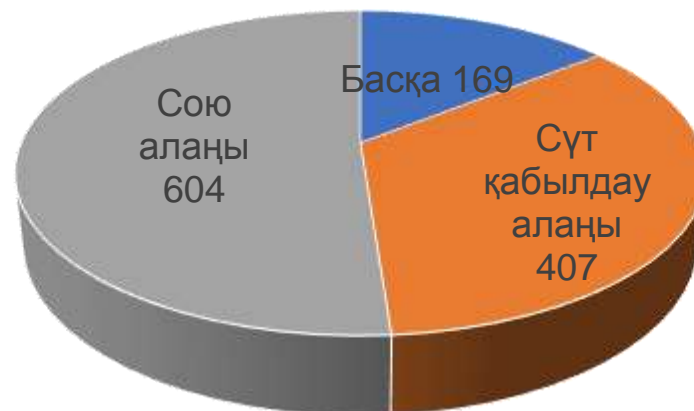
Ауыл шаруашылығы кооперативтері мүшелерінің құрамы - 49262 адам.

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВТЕРІ КӨРСЕТКЕН ҚЫЗМЕТ ТҮРЛЕРІ

Құрылған кооперация объектілерінің саны, бірл.

Қазақстан Республикасының Заңдары

"Тұтыну
кооперативі
туралы" ҚР Заңы

"Өндірістік
кооператив
туралы" ҚР Заңы

"ҚР-дағы селолық
тұтыну кооперациясы
туралы" ҚР Заңы

"Су
пайдаланушылардың
ауылдық тұтыну
кооперативі туралы"
ҚР Заңы

"Ауыл шаруашылық
серіктестіктері және
олардың
қауымдастықтары
(одақтары) туралы" ҚР
Заңы

"Ауыл шаруашылығы кооперативтері
туралы" ҚР Бірыңғай Заңына
біріктірілді, бұл бұрын жұмыс істеп
тұрған ӘКК, САТК, ауыл шаруашылығы
серіктестіктерін таратуды немесе қайта
тіркеуді талап етеді

- ауыл шаруашылығы кооперативі кооператив мүшелеріне кооперативтік төлемдерді олардың кооперативтің өндірістік және (немесе) өзге де шаруашылық қызметіне қатысуына, сондай-ақ кооперативтің таза кірісіне оның мүшелері арасында пропорционалды түрде бөлудің құқықтық мүмкіндігі бар коммерциялық ұйым болып табылады;
- ауыл шаруашылығы кооперативтері қызметінің әртүрлі түрлері (Ауыл шаруашылығы өнімін өндіру, сақтау, қайта өңдеу, өткізу, өндіріс құралдарымен жабдықтау және ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге басқа сервистік қызмет көрсету бойынша) ашылды, бұл ауыл шаруашылығы кооперациясының барлық түрлерін заңды тұлғалардың дербес тобына біріктіруге, шаруашылық жүргізудің басқа нысандарынан ерекшеленетін, оның мүшелерінің қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған өндірісті ұйымдастырудың ерекше нысанымен сипатталатын бірыңғай ұғым беруге мүмкіндік берді.;
- 70 пайызға азайтылуға жататын салықтардың кейбір түрлерін (табыс салығы, ҚҚС, көлік салығы, Әлеуметтік салық, мүліктік салық) есептеудің ерекше тәртібін көздейтін ауыл шаруашылығы кооперативтері үшін арнаулы салық режимі енгізілді, ауыл шаруашылығы кооперативтерінің қызмет аясы кеңейтілді, АСР қолдануға шектеулер алынып тасталды, ауыл шаруашылығы кооперативі мүшелерінің құрамы кеңейтілді;
- ауыл шаруашылығы кооперативтерін құруды ынталандыру, ақпараттық, консультациялық, әдіснамалық көмекті жүзеге асыру, қолайлы салық, қаржы-кредит, инвестициялық саясатты құру, кадрларды даярлауға, қайта даярлауға жәрдемдесу, ғылыми зерттеулер жүргізу, Ауыл шаруашылығы кооперативтеріне және олардың мүшелеріне коммуналдық нарықтарда жеңілдікті жағдайларда сауда орындарын бере отырып, өңірлік көрмелер, жәрмеңкелер ұйымдастыру мақсатында ауыл шаруашылығы кооперативтерін дамытудағы мемлекеттің рөлі және уәкілетті және жергілікті билік органдарының құзыреті ашылды.

- Заңда және ауыл шаруашылығы кооперативінің жарғысында белгіленген тәртіппен ауыл шаруашылығы кооперативіне қабылданған жеке және (немесе) заңды тұлғалар кооператив мүшелері бола алады;
- жеке және заңды тұлғалар қызмет түрлері бойынша әртүрлі бірнеше ауыл шаруашылығы кооперативтерінің мүшелері бола алады;
- ауыл шаруашылығы кооперативінде қауымдасқан мүшелікке жол беріледі, олардың жалпы саны кооператив мүшелерінің жалпы санының бестен бір бөлігінен аспауға тиіс;
- кооперативтің қауымдасқан мүшелері үшін ауыл шаруашылығы кооперативінің жарғысында көзделген мүліктік (пайлық) жарна енгізетін ауыл шаруашылығы өнімін және басқа да өнімді өндірушілер болып табылатын жеке немесе заңды тұлғалар қауымдасқан мүшелер бола алады;
- кооперативтің қауымдасқан мүшелері ауыл шаруашылығы кооперативінің өндірістік және (немесе) өзге де шаруашылық қызметіне қатысуға міндетті емес

(2015 жылғы 29 қазанда № 372-V болып қабылданған" Ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы")

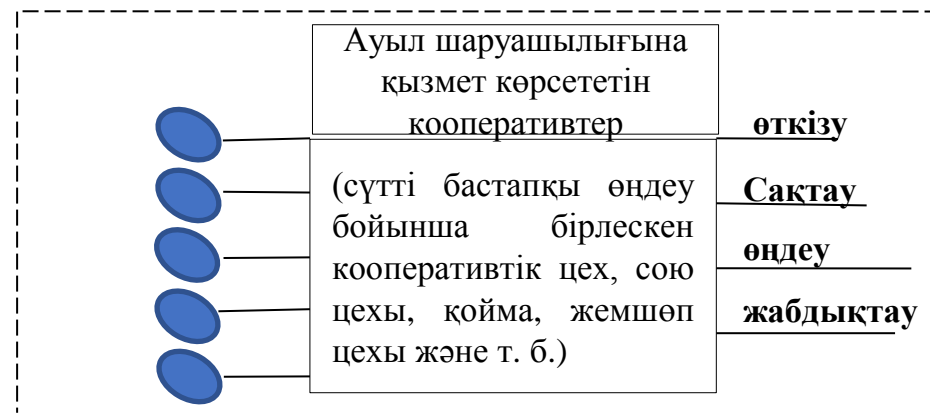
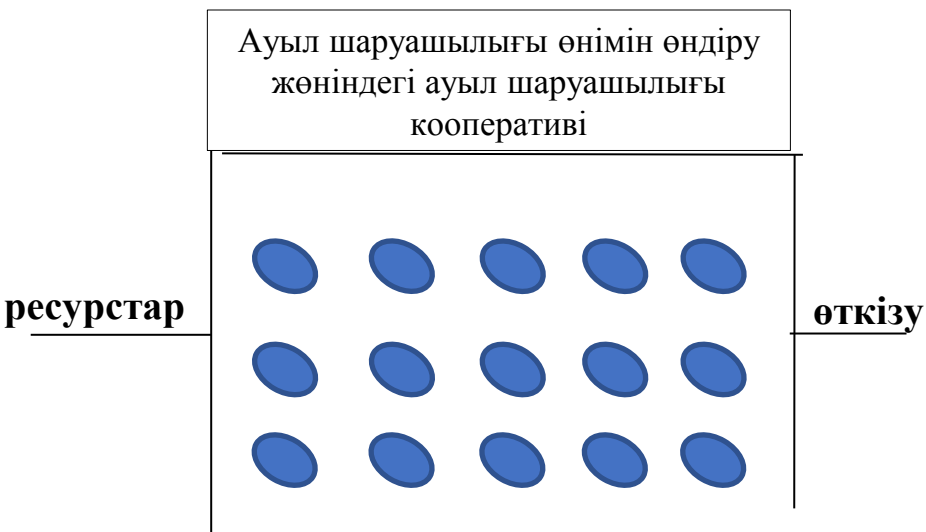
- **Өндірістік кооперативтер** Ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіруге, қайта өңдеуге, сондай-ақ жерді бірлесіп өңдеуге, ауыл шаруашылығы техникасын пайдалануға бағытталған.
- **Өткізу кооперативтері** кооператив мүшелері өндіретін өнімді дайындаумен, сақтаумен және сатумен айналысады. Өткізу қызметіне сондай-ақ шикізатты жас немесе қайта өңделген түрінде жинау, сақтау, сұрыптау, кептіру және көтерме немесе бөлшек саудада сату және кооператив мүшелерінің өнімдерін тасымалдау жатады;
- **Қайта өңдеуші кооперативтер** Ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеумен және оны жеке сауда желісін ұйымдастыруды қоса алғанда, көтерме және бөлшек сауда жүйесі арқылы өткізумен айналысады;

(2015 жылғы 29 қазанда № 372-V болып қабылданған" Ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы")

- **Жабдықтау кооперативтері** мыналарды қамтамасыз етеді: ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің өндірістік процесте қажетті ресурстармен және материалдармен: техникамен, ЖЖМ, тұқымдармен, тыңайтқыштармен, улы химикаттармен, қосалқы бөлшектермен, Құрылыс және ауыл шаруашылығы өндірісі үшін басқа да ілеспе материалдармен;
- **Сервистік кооперативтер** өз мүшелеріне процеске байланысты қызметтер ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру және өткізу (агрохимиялық қызмет көрсету, сумен қамтамасыз ету, электрмен жабдықтау, жөндеу және техникаға қызмет көрсету, телефондандыру, асыл тұқымдық және селекциялық қызмет және т.б.).

Құрылтайшылар - өз мүлкін (Жер, жер пайдалану құқығы, ауыл шаруашылығы техникасы, ғимарат және т.б.) меншік иесінің ерікті шешімі бойынша белгілі бір мерзімге кооперативтің уақытша пайдалануына пай жарнасы ретінде ӘКК-ге берген ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер.

Мақсаты - бірлескен өндірістік қызмет, жерді өңдеу, пайдалану, ауыспалы егістің бірыңғай жүйесі, ауыл шаруашылығы техникасы, озық технологиялар және т. б. үшін жер алқаптарының ортақтығы негізінде бірлескен ауқымды өндірісті жүргізу.

Құрылтайшылар - ауыл шаруашылығы тауар өндірушілері өз тәуелсіздігінің заңды және экономикалық мәртебесін сақтап қалды, яғни өз жерінің, ауыл шаруашылығы техникасының және басқа да мүліктерінің меншік иелері болып қала береді.

Мақсаты - кооперация объектісін (сою цехын, сүт қабылдау пунктін, көкөніс-жеміс сақтау қоймаларын және т. б.) өз бетінше өндіру кезінде бірлесіп пайдалану және кооператив мүшелеріне өндірісті дамыту үшін қызметтер көрсету

- ауыл шаруашылығы кооперативі Құрылтай жиналысының шешімі бойынша құрылады және кемінде үш құрылтайшының шешімі бойынша құрылады;
- Құрылтай жиналысында құрылтайшылар ауыл шаруашылығы кооперативін құру туралы шешім қабылдайды, оның жарғысын, кооператив құрылтайшыларының тізімін бекітеді, мемлекеттік тіркеу үшін кооператив құжаттарына қол қоюға және оларды ұсынуға, мүлікті, оның ішінде мүлік (пай) жарнасы ретінде кооператив құрылтайшылары енгізетін мүліктік және заттық құқықтарды белгіленген тәртіппен ақшалай бағалауды жүргізуге уәкілетті адамдарды сайлайды, фирмалық атауы мен орналасқан жерін, қызмет түрлерін айқындайды, кооперативті басқару органдарын сайлайды және т. б.;
- ауыл шаруашылығы кооперативіндегі еңбек қатынастары ҚР еңбек заңнамасымен реттеледі;
- кооператив мүшелерінің ауыл шаруашылығы кооперативінің қызметіне жеке еңбегімен қатысуы міндетті болып табылмайды

КООПЕРАТИВ МҮШЕЛЕРІНІҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ

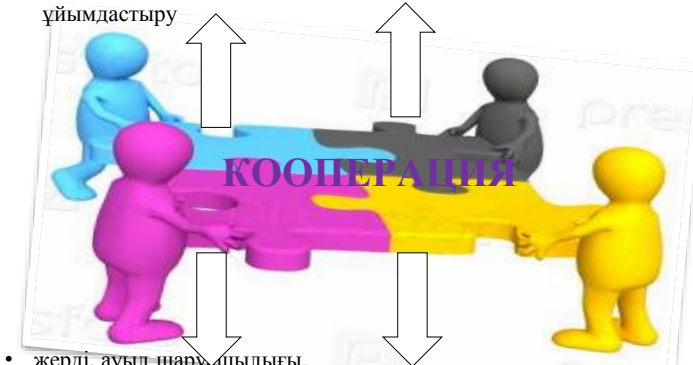
- кооперативтің қауымдасқан мүшелерін қоспағанда, ӘКК істерін басқаруға, сондай-ақ кооператив мүшелерінің жалпы жиналысының жұмысына бір дауыс құқығымен қатысуға, бұл ретте осы құқық кооперативтің басқа мүшелеріне берілмейді;
- кооперативтің қауымдасқан мүшелерін қоспағанда, ӘКК басқару органдарын сайлауға және оларға сайлануға, ӘКК қызметін жақсарту, оның органдары мен лауазымды адамдарының жұмысындағы кемшіліктерді жою туралы ұсыныстар енгізуге;
- ӘКК қызметі туралы толық ақпарат алу, оның ішінде жылдық қаржылық есептілікпен, ӘКК бухгалтерлік және басқа құжаттамасымен танысу;
- кооперативтің қауымдасқан мүшелерін қоспағанда, кооператив мүшелерінің жалпы жиналысында кооперативтік төлемдерді, сондай-ақ ӘКК алған таза табысты бөлуге қатысу;
- кооперативтің қауымдасқан мүшелерін және т. б. қоспағанда, кооператив мүшелері арасында бөлінуге жататын кооперативтік төлемдер мен таза табыс үлесін алуға құқылы.

1. Олар өз жерлерінің, өнімдерінің, ауылшаруашылық техникаларының және т. б. иелері болып қала береді.
2. Өнімді тікелей өңдеуші кәсіпорынға дейін өткізуге кепілдік беріледі (делдалдарсыз)
3. Фермердің кірісіне сатылған өнім үшін кооператив мүшелерінің есеп шотына (ШҚ, ЖҚШ) ақша аудару есебінен кепілдік беріледі
4. Бастапқы өңдеуден өткен өнімді өткізу есебінен өнімнің табысы мен сапасы артады
5. Ауыл шаруашылығы кооперативінің табысынан кооператив мүшесінің өндірістік және шаруашылық қызметке қатысуына бара-бар дивидендтер алу
6. Кооперативтің қызметтері өзіндік құны бойынша ұсынылады
7. Кооператив мүшелерінің мүдделерін қорғау және өндірістік, ұйымдастырушылық, экономикалық және басқа да міндеттердің шешімдерін талқылау кезінде кооперативтің жалпы жиналысында пай жарнасының мөлшеріне қарамастан дауыс беру құқығының болуы (1 мүше - 1 дауыс).
8. Ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің жанар-жағар май, тыңайтқыш, тұқым, гербицид, жем және т. б. сатып алу шығындарын қысқарту.
9. Ауыл шаруашылығы кооперативі мамандарынан ақпараттық-консультациялық көмекті өтеусіз алу
10. Жерді, ауыл шаруашылығы техникасын, өнім өндірудің озық технологияларын бірлесіп пайдалану мүмкіндігі
11. Бірігіп кооперация объектілерін ұйымдастыру мүмкіндігі (кооператив меншігінде)
12. Ауыл шаруашылығы кооперативтеріне мемлекеттік қолдау шараларын ұсыну

- тұқым, тыңайтқыш, жанар-жағармай, жем және т. б. сатып алуға жоғары шығындар мен қаражаттың болмауы;
- жеке меншік ауыл шаруашылығы техникасының, жабдықтардың, көліктің болмауы, оларды жалдап пайдалану;
- өндірілген өнімді кепілді өткізудің және оны нарыққа немесе қайта өңдеу кәсіпорындарына дейін жеткізу мүмкіндігінің болмауы;
- салынған қаражатты өтемейтін төмен сатып алу бағалары;
- өнім өндіру көлемінің, мал басының жеткіліксіздігі, кепіл мүлкінің болмауы және т. б. салдарынан мемлекеттік қолдау шараларының (инвестициялық субсидиялар, жеңілдікпен кредит беру және т. б.) қолжетімсіздігі;
- білікті мамандардың (агроном, ветеринар және т. б.) болмауы;
- жаңа аграрлық реформалар, нормативтік актілер, еңбекті ұйымдастыру нысандары, өндірістің прогрессивті технологиялары, мемлекеттік қолдау шаралары және т. б. туралы білімнің, дағдылардың, ақпараттың болмауы.

- өндірілген өнімді (делдалдарсыз) тікелей нарыққа немесе қайта өңдеу кәсіпорындарына (сүт зауыты, ет комбинаты және т. б.) өткізуді бірлесіп ұйымдастыру
- өнімді сақтауды, қайта өңдеуді бірлесіп ұйымдастыру (көкөніс қоймасы, сүт қабылдау пункті, бордақылау алаңы, жемшөп цехы және т. б.)

- жерді, ауыл шаруашылығы техникасын, озық технологияларды, көлікті және т. б. бірлесіп пайдалану;
- жанар-жағармайды, тыңайтқыштарды, тұқымдарды, жемшөптерді және т. б. бірлесіп сатып алу (көтерме).
- ауыл шаруашылығы техникасын, технологиялық жабдықтарды және басқа да мемлекеттік қолдау шараларын сатып алуға инвестициялық субсидиялар алу, сондай-ақ құжаттарды орталықтандырылған дайындау және атқарушы органдарға беру мүмкіндігі

ӘКК БАСҚАРУ ОРГАНДАРЫ

кооператив құрылтайшылары оны құрған кезде енгізетін мүліктік (пайлық) жарналардан тұратын қор

кіру жарнасы

кооператив құру кезіндегі ұйымдастыру мәселелеріне байланысты шығыстарды жабуға арналған ақша түріндегі бастапқы жарна

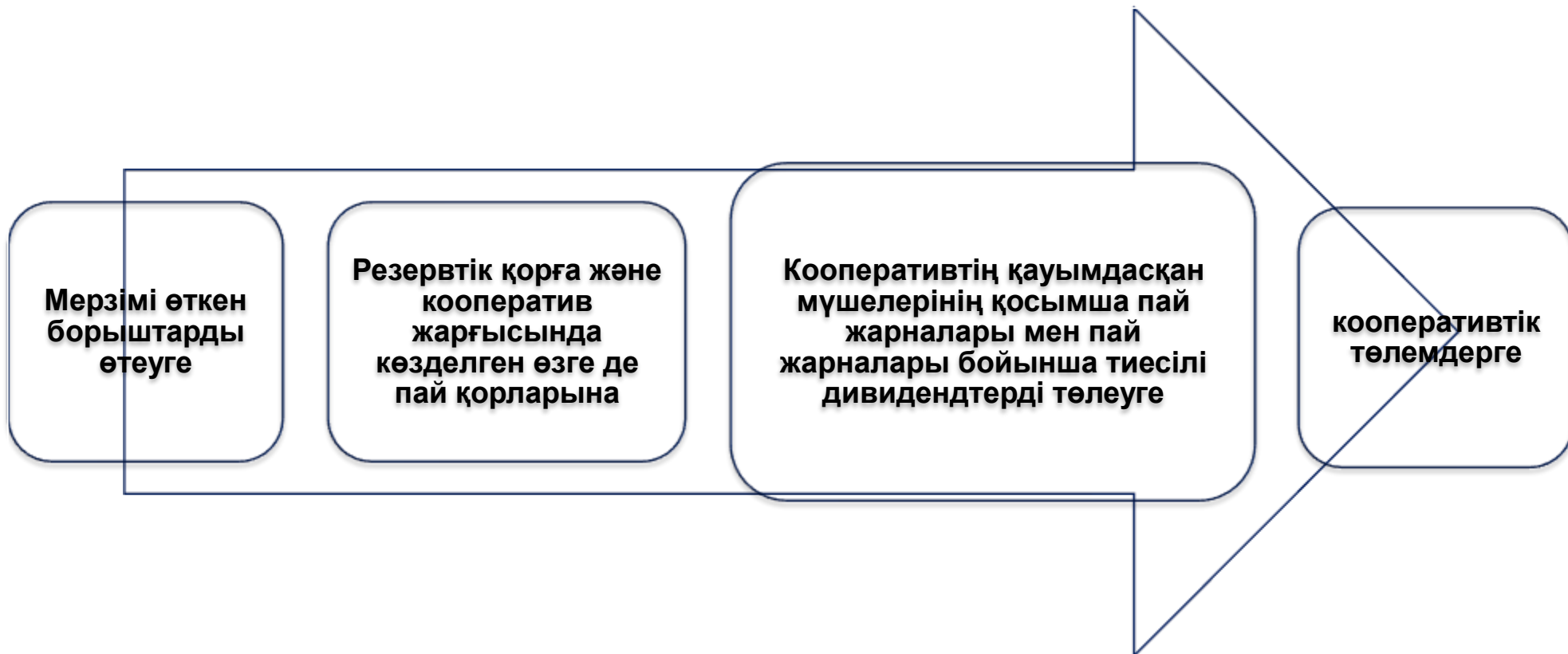
мүліктік жарна

кооператив құрылтайшысының және мүшесінің пайлық қорға мүлік (ақша, бағалы қағаздар және басқа да қаржы құралдары, мүліктік және заттық құқықтар және басқа да мүлік) түріндегі жарнасы, сондай-ақ кооперативтің қауымдасқан мүшесінің пайлық қорға ақша түріндегі жарнасы

қосымша жарна

кооператив мүшесінің өз пайын ұлғайту үшін ерікті түрде не жалпы жиналыстың шешімімен көзделген жағдайларда енгізетін мүліктік жарнасы

дивидендтер

ЖАБДЫҚТАР МЕН ТЕХНИКАНЫ АРЗАНДАТУҒА СУБСИДИЯЛАР БЕРУ:

Сүт қабылдаушы пункт
25%

Сүт тасығыш және
рефрижератор 25%
Убойный цех

Мал сою пункті 25%

25%

Құс торы 25%

Инкубатор
25%

Техника
25%

Көкөністерді сұрыптау
және дайындау
пункттері 25%

Сауын қондырғысы және
азық цехы 25%

ӨНІМГЕ БЕРІЛЕТІН СУБСИДИЯ:

Бұқашықтарды
бордақылау

1 кг 200 теңге

сүт

Литр үшін 20
теңге

Комбикорм

Тонна үшін
20мың теңге

Бөлім субсидиялар алуға арналған өтінімдерді қабылдайды, олар бойынша оны беруге негіз пайда болған сәттен бастап 7 айдан аспады. (2018 жылғы қаңтардан бастап 1-айдан аспайды))

5 жұмыс күні АШТӨ өтінімін қарау және жиынтық актіге (аудан әкімімен) сәйкес болған жағдай, 2-қол қою

5
1 жұмыс күні ішінде тиесілі бюджеттік субсидияларды аудару

3
3 жұмыс күні ішінде Жиынтық актінің сәйкестігін тексеру

2 жұмыс күні жиынтық актіні жасау және қол қою (ауыл шаруашылығы басқармасының бастығы)

- Жамбыл облысының 70 ауылдық округі мен 10 ауданы бойынша ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер, аудандар мен ауылдық округтер әкімдері арасында шағын шаруашылық нысандарын кооперациялаудың артықшылықтары, "ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы" ҚР жаңа Заңының негізгі нормалары, ауыл шаруашылығы кооперативтерін мемлекеттік қолдау шаралары (арнайы салық режимі, субсидиялар, инвестсубсидиялар, жеңілдікті кредит беру және т. б.) туралы 30-дан астам түсіндіру жұмыстары жүргізілді.;
- әлеуетті қатысушылар – Ауыл шаруашылығы өндірістік кооперативінің мүшелері анықталды, ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді өсімдік шаруашылығы және мал шаруашылығы өнімдерін өндіру, ауыл шаруашылығы техникасын бірлесіп пайдалану, кооперацияның бірлескен объектілерін ұйымдастыру (көкөніс қоймасы, бордақылау алаңы, сүт қабылдау пункті, сүт, ет өңдеу жөніндегі шағын цех, сою цехы және т. б.), өндірістің негізгі құралдарымен (тұқым, тыңайтқыш, жемшөп, ЖЖМ және т. б.) жабдықтау жөніндегі кооперативтерге біріктірудің пилоттық жобалары ғылыми негізделген.;

I кезең (2016 ж) – сүт дайындау бойынша 29 ЖҚШ біріктіру

- үй жанындағы жер учаскелерінің орташа мөлшері-0,2 га;
- орташа мал басы-3 бас ІҚМ сүтті бағыттағы ІҚМ жеңілдетілген несие бойынша жылдық 6%–бен 102 млн. теңгеге сатып алу "АШҚҚҚ" АҚ арқылы ӘКК-нің 1 мүшесіне орта есеппен 3,5 млн. теңгеден 1 бас ІҚМ үшін 195 мың теңгеден 15 бас ІҚМ сатып алынды

II этап (2017 г) – прием новых членов объединение 51 ЛПХ по откорму молодняка КРС и 51 ЛПХ по заготовке молока

- "АШҚҚҚ" АҚ арқылы жылдық 6%–бен 177,5 млн. теңгеге (ӘКК 1 мүшесіне орта есеппен 3,5 млн. теңгеден) жеңілдікті кредит бойынша етті бағыттағы ІҚМ сатып алу ӘКК 1 мүшесіне орта есеппен 1 бас ІҚМ үшін 150 мың теңгеден 17 бас ІҚМ және сүтті бағыттағы ІҚМ сатып алу – 192,7 млн. тг;
- "АШҚҚҚ" АҚ арқылы қуаты тәулігіне 2 тонна сүт қабылдау пунктін 5 млн. тг сомасына сатып алу

I кезең (2016 ж) – ІҚМ төлін бордақылау бойынша 12 ЖҚШ біріктіру

- "АШҚҚҚ" АҚ арқылы жылдық 6%– бен 38,9 млн. теңгеге (ӘКК-нің 1 мүшесіне орта есеппен 3,5 млн. теңгеден) жеңілдікті кредит бойынша етті бағыттағы ІҚМ сатып алу, 1 ІҚМ басы үшін 150 мың теңгеден 264 ІҚМ басы сатып алынды

II кезең (2017 ж) – жаңа мүшелерді қабылдау, ІҚМ төлін бордақылау бойынша 10 ЖҚШ бірлестігі

- "АШҚҚҚ" АҚ арқылы жылдық 6%– бен 31,8 млн. теңгеге (ӘКК 1 мүшесіне орта есеппен 3,8 млн. теңгеден) жеңілдікті кредит бойынша етті бағыттағы ІҚМ сатып алу, 169 ІҚМ басы сатып алынды
- «АШҚҚҚ» АҚ арқылы тәулігіне 10 бас ІҚМ қуаттылығымен 22 млн. тг сомасына сою пунктін сатып алу

БЕРЕКЕЛІ-2016 АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВІНІҢ ЖҰМЫС ІСТЕУ СХЕМАСЫ

ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫНЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ БАСҚАРМАСЫ

Төлдерді бордақылауға арналған Субсидия ІҚМ-200
тг/кг (тірі салмақта) ↓

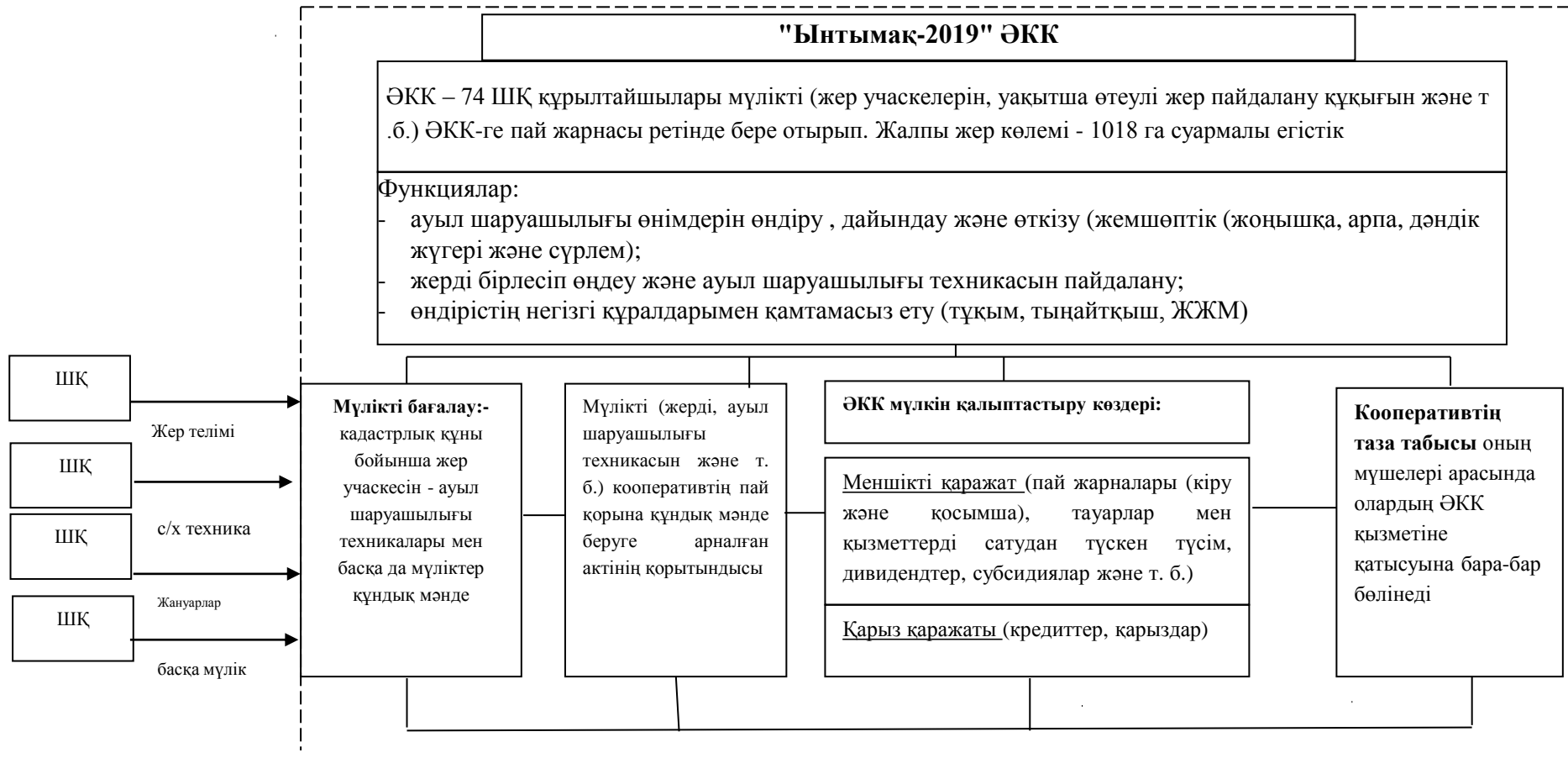
ІҚМ төлін бордақылау бойынша АШК "Берекелі-2016" Құрылтайшылар: 22 ЛПХТәулігіне 10 бас ІҚМ, 383 бас ІҚМ арналған модульді сою пункті

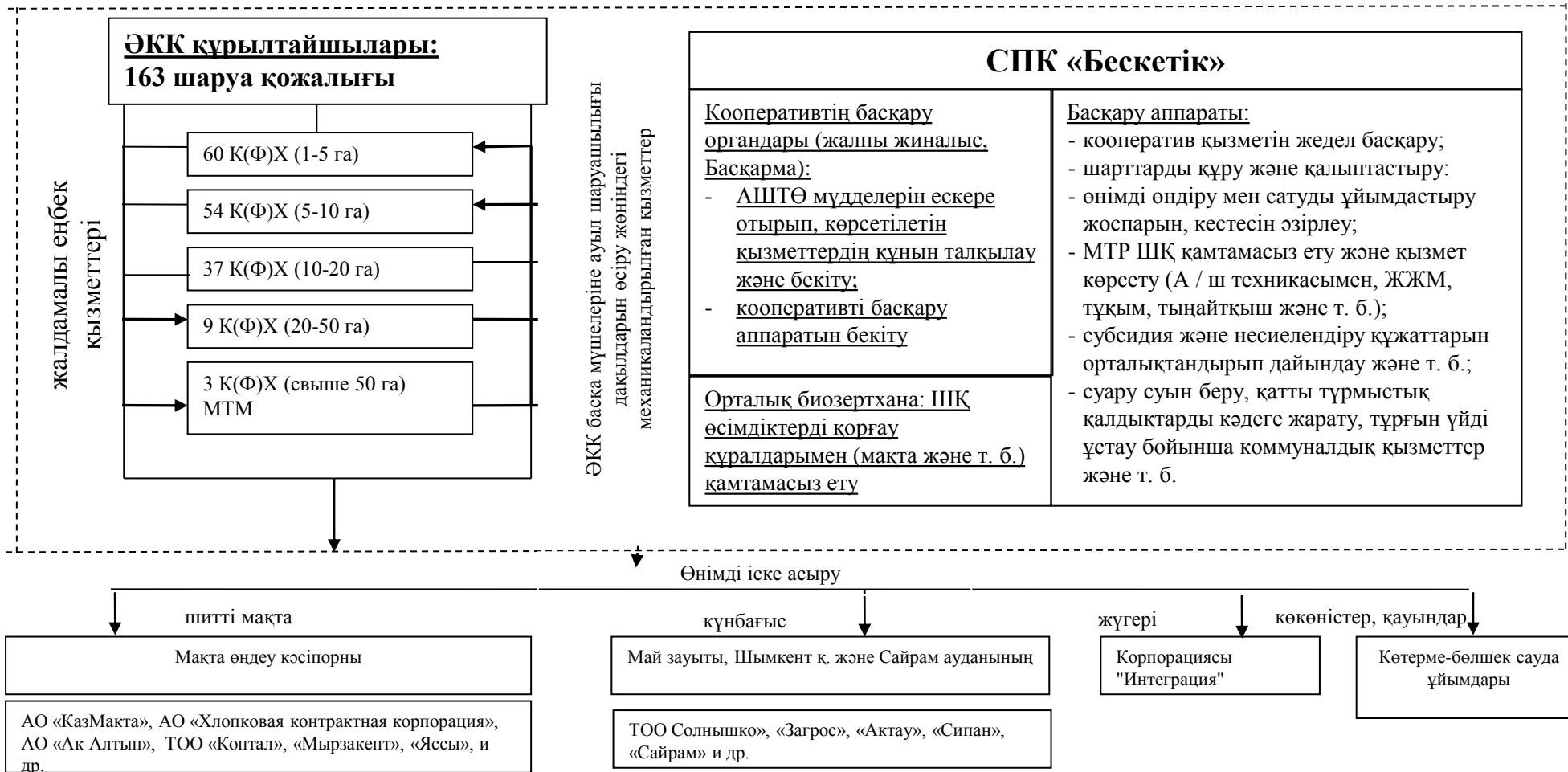

ет сату

Технологиялық жабдықты сатып алуға инвестициялық субсидиялар 25%

Алматы қаласы Шу қаласының азық-түлік базарлары

Кооперативтің материалдық-техникалық қамтамасыз ету жөніндегі негізгі функциялары және Алматы облысы Жамбыл ауданындағы қызылша өсіретін шаруашылықтарға қызмет көрсету

ЖАЛЫН СУ ПАЙДАЛАНУШЫЛАРДЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВИ ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ ШАРДАРА АУДАНЫ

СПК «Жалын»

- 2017 жылы "Қызылқұм" ауылының шаруа қожалықтарының жалпы жиналысының шешімімен құрылған;
- құрамына 256 ШҚ кіреді; суармалы жерлердің жалпы ауданы - 3000 га;
- негізгі дақылдар-мақта, бидай, жүгері, бақша дақылдары

Функциялары:

- шаруашылықаралық суару және дренаж жүйесін есепке алу және паспорттау;
- келісім-шарт негізінде суару және дренаж жүйесін пайдалану қызметін құру, оның қызметін басқару және үйлестіру;
- суару және дренаж жүйесін жөндеу, пайдалану және жақсарту жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру;
- су алуға су ресурстарын басқарудың тиісті органдарымен шарттар жасасу;
- су пайдаланушылармен су беру және жоспарлы су пайдалануды жүзеге асыру бойынша қызметтер көрсетуге шарттар жасасу

НӘТИЖЕЛІ ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУДЫ ЖӘНЕ ЖАППАЙ КӘСІПКЕРЛІКТІ ДАМУДЫҢ 2017-2021 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН "ЕҢБЕК" МЕМЛЕКЕТТІК БАҒДАРЛАМАСЫ АЯСЫНДА ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ ХАЛҚЫНЫҢ ТАБЫСЫН АРТТЫРУ БОЙЫНША ПИЛОТТЫҚ ЖОБА

Жобаның басым бағыттары:

өсімдік шаруашылығы мен мал шаруашылығы үшін үй жанындағы учаскелерді тиімді пайдалану; елді мекендерден тыс жерлерде жер ресурстарын тиімді пайдалану;

- әрбір ауылдық округте қажетті жиынтықтамасы, техникасы, жабдығы және айналым қаражаты бар ауыл шаруашылығы кооперативтерін құру;
- шағын жобаларды барынша қаржыландыру үшін жағдай жасау.

Жобадан күтілетін нәтижелер:

131 мың отбасын тұрақты қосымша табыспен қамтамасыз ету;

68 мың өзін-өзі жұмыспен қамтығандар мен жұмыссыздар жеке кәсіпкер болады;

облыстың ауыл шаруашылығының жалпы өнімі 34% - ға артады% ;

ет пен сүт өңдейтін кәсіпорындардың жүктемесі 30% - ға артады% ;

жаңа қайта өңдеу кәсіпорындарын құру мүмкіндігі пайда болады;

атаулы әлеуметтік көмек алушылар саны кемінде екі есе азаяды.

Нәтижелері:

іске асыру шеңберінде 11 жаңа ауыл шаруашылығы кооперативі ұйымдастырылды, олар үшін 1 млрд теңге сомасына 200 бірлік түрлі техника (комбайндар, тракторлар, аспалы жабдықтар) сатып алынды.; "ауыл шаруашылығы кооперативтері үшін техника мен жабдықтар сатып алу" бағдарламасы бойынша 39,4 млн. теңге субсидия төленді; "асыл тұқымды мал шаруашылығын дамытуды, мал шаруашылығының өнімділігін және өнім сапасын арттыруды субсидиялау" бағдарламасы бойынша ауыл шаруашылығы кооперативтеріне қайта өңдеу кәсіпорындарына өткізілген сүт үшін 320,9 млн. теңге бөлінді; шағын несиелер жылдық 2,5% - дан 7,2 млрд теңгеге берілді; құрылған ауыл шаруашылығы кооперативтері жұмыс істеп тұрған 13 қайта өңдеу кәсіпорнымен өзара байланысты, соның есебінен сүт өңдеу кәсіпорындарының жүктемесі 56 – дан 79% - ға дейін, ет өңдеу кәсіпорындарының жүктемесі 36-дан 58-ге дейін артады%; пилоттық ауылдық округтерде жалпы сомасы 546 млн. теңгеге 137 шағын бизнес жобаларының тізбесі қалыптастырылды (өндірістік және тігін цехтары, жөндеу шеберханалары, дәріханалар, моншалар, қоғамдық тамақтану орындары, шаштараздар және т. б.)

ПИЛОТТЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ІСКЕ АСЫРУ ТЕТІГІ ҚР-ДА ҰСАҚ ШАРУАШЫЛЫҚТАРДЫ КООПЕРАЦИЯЛАУ :

Бастапқы "пилоттық" кезеңде: мемлекеттік билік және жергілікті басқару органдары:

- ауыл шаруашылығы кооперативтерін құру және олардың қызметі мәселелері бойынша халық арасында ақпараттық жұмыс жүргізеді;
- ауыл шаруашылығы кооперативтерін құруды және олардың қызметін мемлекеттік қолдауды қамтамасыз етуді ұйымдастырады;
- сараптамалық кеңестің жұмысын қалыптастырады және ұйымдастырады, аумағында кооперативтер құрылатын "пилоттық" объектілерді іріктейді;
- ҚР-да ауыл шаруашылығы кооперациясын дамыту жөніндегі пилоттық жобаларды іске асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын белгіленген тәртіппен дайындайды және бекітеді;
- ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерге бастамашыл топтар мен ұйымдастыру комитеттерін қалыптастыруда, бизнес-жоспарлар (ТЭН) әзірлеуде, құрылтай жиналыстарын өткізуде және т. б. консультациялық және практикалық көмек көрсетеді.;
- ауыл шаруашылығы кооперативтерінің қызметін реттейтін, олардың құрылуы мен қызметі кезеңінде оларға көмек көрсетуге мүмкіндік беретін қолданыстағы нормативтік-құқықтық актілерге қажетті өзгерістер енгізуге бастама жасайды.

Кооперативті тіркегеннен кейін жергілікті және аймақтық билік органдарының негізгі жұмысын кеңес беру және практикалық көмек көрсетуге шоғырландыру ұсынылады:

- кадрларды іріктеу және даярлау;
- қажетті жабдықты таңдау;
- кооперативтегі, сондай-ақ кооператив мүшелері арасындағы шаруашылық ішіндегі қатынастар тетігін пысықтау;
- құрылған кооперативтердің қызметіне мониторинг жүргізу, Ауыл шаруашылығы кооперативтерін мемлекеттік, өңірлік (аудандық) қолдау шараларын орындау;
- кооперативтер қызметінің нәтижелерін жариялау және оларды халық арасында насихаттау.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАЦИЯСЫНЫҢ ТИІМДІ ЖҰМЫС ІСТЕУ ТЕТІГІ

Дамудың нормативтік-құқықтық базасын жетілдіру кооперациясы	Ауыл шаруашылығы кооперативтерін қаржылық-кредиттік қолдау жүйесін дамыту	Қалыптастыру ақпараттық-консультациялық қызмет дамыту кооперациясы	Ауыл шаруашылығы кооперациясы жүйесін, олардың одақтары мен қауымдастықтарын құру	Ауыл шаруашылығы кооперативтері үшін кадрлар даярлау жүйесін нығайту және дамыту	Кооператив мүшелері арасындағы экономикалық өзара қарым-қатынас тетігін жетілдіру
<p>- "ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы" 29.10.2015 жылғы ҚР Заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу;</p> <p>- 1)"ауыл шаруашылығы кооперативі жыл сайын ауыл шаруашылығы кооперативінің Қаржы-шаруашылық қызметіне тексеру жүргізуге міндетті" деген 36-баптың 1-тармағы;</p> <p>- 2)"кооператив мүшелері мен кооперативтің өзі арасындағы өзара қарым-қатынастың шаруашылық ішілік тетігі" Жана бөлімі;- ҚР Салық кодексіне "шегерімдер" бөліміне толықтырулар енгізу 100-бап мынадай мазмұндағы тармақша: "салық телеушілердің шығыстары Ауыл шаруашылығы кооперативінің мүшелеріне кооперативтік төлемдер болып табылады"</p>	<p>-технологиялық жабдықтар мен ауыл шаруашылығы техникасын сатып алуға субсидиялар, инвестсубсидиялар беру кезінде басымдықты 50% - ға дейін сақтау, жеңілдікпен кредит беру арқылы ауыл шаруашылығы кооперативтерін мемлекеттік қолдау тетігін жетілдіру;</p> <p>- АШК алған кредиттер бойынша проценттер төлеуге жұмсалған шығындарды өтеуге субсидиялар бөлу;</p> <p>- жеңілдікті кредиттер беруді оңайлату (Жамбыл облысының тәжірибесі бойынша жылдық 2% - бен), ауыл шаруашылығы кооперативтерін дамытуға арналған қаржыландыру көлемін ұлғайту;</p> <p>- банктік және лизингтік ұйымдардың кредиттері бойынша кепілдік қорын құру; алғаш рет құрылған кооперативтерді қаржылық-кредиттік қолдаудың нысаналы қорын қалыптастыру</p>	<p>-негізінен республиканың онтүстік өңірлерінде "егістіктен сөреге дейін"ауылда кооперациялық тізбекті дамыту бойынша пилоттық жобаларды іске асыру;</p> <p>- ауыл шаруашылығы кооперативтерін дамытуды тұрақты негізде ақпараттық-консультациялық сүйемелдеу (ауыл шаруашылығы кооперативтеріне шаруашылық жүргізудің шағын нысандарын біріктірудің артықшылықтары бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізу)</p>	<p>-мемлекеттік ұйымдармен өзара байланыста жұмыс істейтін ауыл шаруашылығы кооперативтерінің көп деңгейлі жүйесін кезең-кезеңімен қалыптастыру;</p> <p>- келесі деңгейдегі кооперативтер (аудан, облыс, республика деңгейіндегі одақтар) және басқа да ауыл шаруашылығы кооперативтері бірлестіктерін құру</p>	<p>- жұмыссыз азаматтарды кәсіпкерлік және кооперация негіздеріне оқытуды ұйымдастыру үшін мемлекеттік бюджеттен бөлінетін қаражат негізінде кадрлар даярлау;- ауыл шаруашылығы кооперативтерінде жұмыс істейтін мамандардың біліктілігін арттыру</p>	<p>- кооперативтік қағидаттарды сақтау (мүшеліктің еріктілігі, басқарудың демократиялылығы, кооператив мүшелері мүдделерінің басымдылығы және т. б.);</p> <p>- өнімді сатудан түскен пайданы бөлу кезінде кооперативтің әр мүшесінің үлесін міндетті түрде есепке алу, несиені өтеу және т. б.</p>

ОҢ БАҒЫТТАРЫ:	ТЕРІС БАҒЫТТАРЫ:
<p>- АШК-ға субсидиялау, инвестсубсидиялар, жеңілдікті кредит беру және салық салу және т. б. түрінде мемлекеттік қолдауды басымдықпен ұсыну жолымен шаруашылық жүргізудің шағын нысандарын біріктірудің ынталандырушы факторлары құрылды.;</p> <p>- АШК ұйымдастыру бойынша түсіндіру жұмыстарын жүргізуде мемлекеттік атқарушы және жергілікті органдардың, қоғамдық ұйымдардың, ғылыми, оқу орындарының рөлі жанданды;</p> <p>- ауыл шаруашылығы кооперациясын дамытудың заңнамалық базасы жетілдірілді;</p> <p>- шаруашылықты жүргізудің әртүрлі нысандарының (ЖШС,ӨК,ШК,ЖҚШ және т. б.) қатысуымен ҚР әртүрлі салалары мен өңірлерінде АШК пилоттық жобалары ұйымдастырылды.;</p> <p>- кооперативтік негізде ауыл шаруашылығы өнімдерін дайындау, сақтау, қайта өңдеу және өткізу инфрақұрылымын дамыту үшін жағдайлар жасалған; қызметтің әртүрлі бағыттарындағы АШК саны (өндірістік, өткізу, қайта өңдеу, жабдықтау, көп бейінді, олардың мүшелерінің саны) ұлғайды;</p> <p>- АШТӨ-нің кооперация процесіне қатынасы өзгерді, сенім, бірлескен ынтымақтастық және өз мүдделерін қорғау, өз бизнесін ашу мақсатында бірігуге деген ниет пайда болды.</p>	<p>- мемлекеттік қолдау шаралары тек 2017 жылдың басынан бастап және жеке қосалқы шаруашылықтардың қатысуымен ауыл шаруашылығы кооперативтеріне ғана ұсыныла бастады, 2018 жылы АШМ субсидиялау қағидаларының жаңа жобасын ұсынды, онда ауыл шаруашылығы кооперативтеріне 2017 жылғыдай мемлекеттік қолдау басымдығы көзделмеген, бұл құрылған кооперативтер қызметінің нәтижелерін көрсетуге мүмкіндік бермейді;</p> <p>- ауыл шаруашылығы кооперативтеріне мемлекеттік қолдау алудың белгіленген критерийлері, мысалы, кооператив мүшелерінің саны 20-дан кем болмауы керек, сонымен қатар әр облыс үшін қызмет түрлері бойынша кооперативтер құрудың белгіленген жоспары (жемістер мен көкөністер дайындау, сүт пен Етті бастапқы өңдеу және т.б.) жоспарды орындау мақсатында "жалған кооперативтер" құруға ықпал етті. Бұл ереже бір-бірін әрдайым біле бермейтін, мал, жұмыс тәжірибесі жоқ және т. б. 20 жеке шаруашылықты біріктіруге мәжбүр етті. Бұл процесс құрылған кооперативтер мен олардың мүшелерінің санын көбейтуге ғана мүмкіндік берді, бірақ ауыл шаруашылығы өнімдерін өндіру көлемін арттыруға, ауыл шаруашылығы құрылымдарының жұмыс істеу тиімділігіне әсер ете алмады.;</p> <p>- ауыл шаруашылығы кооперативтерін мемлекеттік қолдаудың көрсетілген кешенді шаралары (сүтке, етке субсидиялар және т.б., Технологиялық жабдыққа инвестсубсидиялар, мал сатып алуға жеңілдікті кредит және кепілсіз жабдық) ЖҚШ біріктірілген жағдайда ғана бағдарланған болатын. Шаруашылықты жүргізудің басқа да нысандарын, мысалы, ұсақ, бірақ шаруа қожалықтарын кооперациялау кезінде осы қолдау шаралары ұсынылмаған, оларға барлық ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер үшін мемлекеттік қолдау ретінде жалпы тәсіл көзделген;</p> <p>- кооперацияның негізгі қатысушылары ретінде жеке қосалқы шаруашылықтарда бизнес, бухгалтерлік есеп жүргізу білімдерінің, дағдылары мен тәжірибесінің болмауы;</p> <p>- АШК-ні мемлекеттік тіркеу мәселелерінде олардың жеткіліксіз хабардар болуы және уақтылы болмауы оларды арнаулы салық режимін пайдаланудан айыруға әкеп соқты (-70%);</p> <p>- олардың мүдделерін қорғайтын аудандық, облыстық және республикалық деңгейлерде одақтар, ауыл шаруашылығы кооперативтері қауымдастықтары түріндегі үйлестіруші, реттеуші органдардың, сондай-ақ ауыл шаруашылығы кооперативтері қызметінің кооперативтік принциптерге, ауыл шаруашылығы кооперативтерінің аудиторлық одақтары түріндегі олардың қаржылық қызметінің сәйкестігі бойынша бақылаушы органдардың болмауы, бұл кооперация қағидаттарын бұзуға, кооператив мүшелері арасында кірісті бөлуге, оларды дұрыс тіркемеуге, есепке алуға және т. б. әкеп соғады.</p>

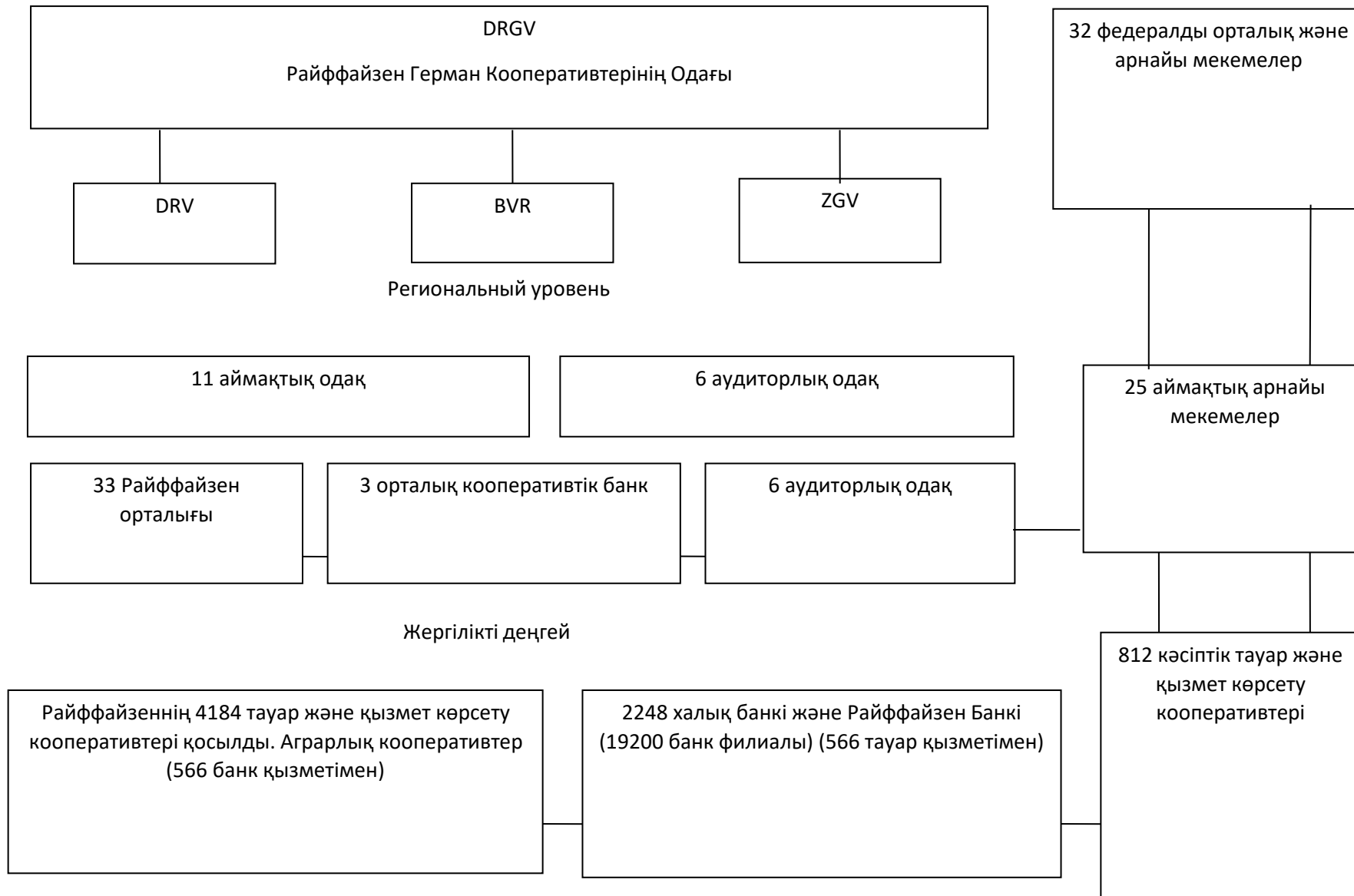
Ел	Ауыл шаруашылығы кооперативтерінің саны	Кооператив мүшелерінің саны	Ауыл шаруашылығы кооперативтерінің жылдық айналымы (млн еуро)	Шаруа қожалықтарының саны	Шаруа қожалықтарының жалпы санындағы кооператив мүшелерінің үлесі
Австрия	1020	306 300	8 480	140 430	218%
Хорватия	509	7 925	112	157 440	5,0%
Чехия	364	915	1 327	26 250	3,5%
Дания	28	45 710	25 009	38 280	119%
ЕО-28	21 769	6 172 746	347 000	10 838 290	57%
Финляндия	33	139 533	11 770	54 400	256%
Франция	14 429	451 230	86 000	472 210	96%
Грузия	1 168	8 306	-	642 200	1,3%
Германия	2316	1 400 000	66 000	285 030	491%
Венгрия	1116	31 544	1058	491 330	6,4%
Ирландия	75	201 684	14 150	139 600	144%
Италия	6 741	792 092	38 300	1010330	78%
Қазақстан	2872*	62 825	-	1 843 945	3,4%
Литва	402	12 900	714	171 800	7,5%
Мальта	16	2323	-	9 360	25%
Нидерланды	37	99 884	27 753	67 480	148%
Норвегия	16	40 000	6 914	43 270	92%
Польша	2991	317 200	7 100	1 429 010	22%
Румыния	690	9 302	85	3 629 660	0,3%
Словакия	136	5 654	1 151	23 570	24%
Испания	3 844	1 179 323	25 700	965 000	122%
Швеция	отыз	160 350	7440	67 150	239%
Түйетауық	12 567	4 232 596	-	3 076 000	138%
Ұлыбритания	625	157 235	8 760	183 040	86%
АҚШ	1953	1 901 418	172 139	2 060 000	92%

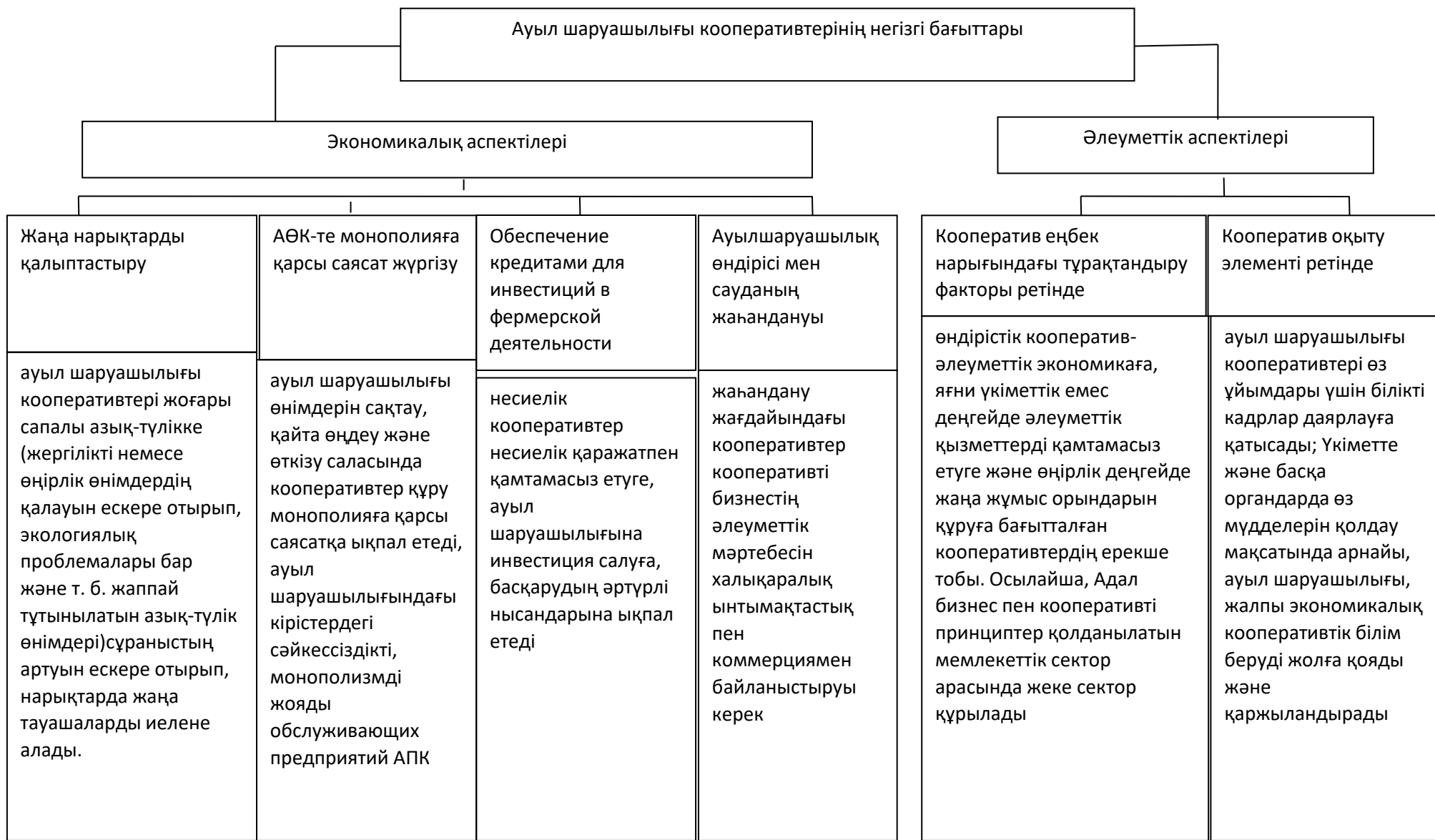
Мемлекеттік бағдарламалар аясындағы ынтымақтастық	Ауыл шаруашылығы кооперативтерінің қызметін субсидиялау	Жеңілдікті салық салу ауыл шаруашылығы кооперативтері
<p>жекелеген бағдарламалар шеңберінде мемлекеттік және кооперативтік ұйымдардың ынтымақтастығы :</p> <ul style="list-style-type: none"> - АҚШ үкіметінің сүт өнімдерінің бағасын басқару бағдарламасы, онда кооперативтер сататын сүттің ең төменгі бағасы қарастырылады, оның негізінде кооперативтердің бағасы белгіленеді; - Швецияда мемлекеттік ғылыми орталықтар кооперативтермен бірлесіп жүзеге асыратын ұлттық селекциялық және асыл тұқымды бағдарламалар, яғни кооперативтер өсіретін малдың сапасын жақсарту үшін ҒЗТҚЖ-ны субсидиялау. 	<ul style="list-style-type: none"> - ЕО-ға мүше мемлекеттерде ауыл шаруашылығы кооперативтерін субсидиялау ЕО-ның 355 арнайы директивасына сәйкес ЕО Бірыңғай ауыл шаруашылығы қорынан (FEOGA) жүзеге асырылады; - субсидиялар көлемі күрделі салымдар көлемінің 25% дейін; кейбір аудандар үшін (Жерорта теңізі) субсидиялар мөлшері 35-50%-ға дейін жетуі мүмкін міндетті шарттар ЕО субсидияларының кемінде 50% республикалық бюджеттерден құрылыс субсидиялары және 50% алушылардың өз қаражаты есебінен жобаларды қаржыландыру; толық гранттар тек ұлттық өнімге немесе аймақтық бағдарламаның бөлігі болып табылатын жобаларға беріледі; бағдарламаға енгізілмеген жобалар бойынша субсидиялар мөлшері 15%-ға дейін төмендетіледі; ЕО субсидияларының ынталандырушы сипаты субсидия неғұрлым көп болса, ұлттық субсидия соғұрлым жоғары болады; мемлекеттік субсидиялар басым бағыттар бойынша бөлінеді (кооперациялық қоймаларды, ауылшаруашылық өнімдерін қайта өңдеу кәсіпорындарын салуды қаржыландыру, осы мақсаттарға мемлекеттік субсидиялардан басқа ЕО интеграциялық қорларынан да қаражат қарастырылған; ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспортын қалыптастыру үкіметтер кооперативтерге экспорттық субсидиялар береді 	<ul style="list-style-type: none"> - кооперативтер мен олардың мүшелері айналымға, отынға, жалдамалы жұмыс күшіне, лицензиялық алымдарға біріктірілген салықты төлейді; - экологиялық таза технологиялар, сондай-ақ баламалы энергия көздерін пайдаланатын кооперативтер бірнеше жылдар бойы салық төлеуден босатылды (Германия); басым өнімдерді немесе қызметтерді әзірлейтін кооперативтер үшін салық ставкалары белгілі бір мерзімге төмендетіледі; Ауыл шаруашылығы кооперативтеріне салық салу жүйесі соңғы жылдары елеулі өзгерістерге ұшырады, егер бұрын кооператив мүшелеріне ғана салынатын табыс салығының ең жоғары мөлшерлемесі әртүрлі елдерде 50-60%-ға жетсе, енді оны төмендету ұсынылып отыр. орта есеппен 30%-ға дейін. Сонымен қатар, кооперативтерден алынатын салықтардың жалпы саны күрт азайды; Кооператив инвестициясын ынталандыру мақсатында басқа бөлігі кооперативтің инвестицияланған қаражатында қалған жағдайда қатысушыларға кооперативтердің таза табысынан ғана салық төлеуге рұқсат етіледі.

Кооперативтерді несиелеу түрлері			
фермер әкімшілігі	мемлекеттік кооперативтік өндірістік несиелер жүйесі	федералды жер банк жүйесі	кооперативтік банктер
түрлі өндірістік мақсатқа мемлекеттік бюджеттен 50 жылға дейін несиелер береді	құрамына 12 уездік банк, 500 өндірістік несиелік кооперативтердің жергілікті бірлестіктері кіреді	олар фермерлерді ұзақ мерзімді ипотекалық несиелеуге маманданған, тұрғын үй және өндірістік үй-жайлар салуға, жер учаскелерін сатып алуға, мелиорация жобаларына несиелер береді, несиелер 40 жылға дейін беріледі; - шаруаларға алған барлық ипотекалық несиелердің 20%-ға жуығын қамтамасыз ету	<ul style="list-style-type: none"> - маркетинг, сатып алу және жабдықтау және басқа да шаруашылық бірлестіктеріне ұзақ мерзімді және қысқа мерзімді несиелермен қызмет көрсету - кооперативтер үшін банктердің несиелік қызметінің негізі мемлекеттік қайтарылған капитал болып табылады - кооперативтердің несиелерін пайдалана отырып 5% жарналар - кооперациялар пайдаланатын барлық қарыз қаражатының 60%-дан астамын банктер береді
	<u>Өндірістік кооперативтер қауымдастығы</u> өз мүшелеріне жылдық 5-8% мөлшерлеменен 1 айдан 5 жылға дейін және одан да көп мерзімге қысқа мерзімді және орта мерзімді несиелер беруге маманданған.		

1. Пайда алу және бөлу мақсатының кооператив құру және оның қызметі мақсаттарына сәйкестігі.

Кооперативтің мақсаттары:

- пайшылардың экономикалық қажеттіліктерін қанағаттандыру (пайшылардың қажеттіліктеріне бағдарлау)
- пайшыларға жәрдемдесу және олардың шаруашылықтарын нығайту
- бәсекелестік жағдайында позицияларды жақсарту

2. Кооператив міндеттемелері бойынша субсидиарлық жауапкершілік: субъектілер, пайда болу негіздері мен сәті, тарту тәртібі, шектері.

- субсидиарлық материалдық жауапкершілік 5
- шексіз (егер жарғыда көзделсе)
- шектеулі (егер Жарғыда қарастырылған болса, мүмкін 1889 жылдан бастап)
- жауапкершіліксіз (егер Жарғыда қарастырылған болса, мүмкін 1973 ж. бастап)

3. Кооператив мүшелері мен қауымдасқан мүшелерінің тізілімі деректерінің дұрыстығын қамтамасыз ету және қорғау.

4. Бөлінбейтін таза активтер: қалыптастыру және иелік ету тәртібі.

5. Кооператив мүшелері мен қауымдасқан мүшелерінің одан шығу (мүшелік туралы шартты бұзу) кезіндегі мүліктік құқықтарының көлемі, оларды қамтамасыз ету және қорғау тәсілдері.

6. Кооперативті басқа ұйымдық-құқықтық нысанды ұйымға айналдыру мүмкіндігі және оны жүзеге асыру тәртібі.

- ақ, ЖШҚ, акциялардағы жауапкершілігі шектеулі серіктестікке айналдыру мүмкіндігі
- баланстық құны бойынша немесе жаңартылған баланстық құны бойынша қайта құру
- заңды нысанды өзгерту туралы шешім қабылдау үшін жалпы жиналыс шақырылғанға дейін аудиторлық қауымдастықтан заңды нысанды өзгерту кооператив мүшелері мен кредиторларының мүдделерімен, атап айтқанда, акционерлік капиталды немесе жарғылық капиталды анықтаумен үйлесімді ме екендігі туралы сараптамалық қорытынды алынуы керек

- жалпы жиналыстың шешімі кемінде 3/4 дауыс
- жалпы жиналыстың шешімі кем дегенде 9/10 дауыс егер 100-ден астам мүше болса немесе 1.000-нан астам мүшелері бар кооперативтерде мүшелердің 10% - ы қайта құруға қарсылық білдірсе

7. Кооперативтегі пайданы пайлар бойынша бөлу, үш паймен дауыс беру мүмкіндігі – бұл ынтымақтастық қағидаттарынан ауытқуды, кооперативті коммерциялық ұйымға айналдыруды білдірмейді.

Германия тәжірибесі - Төменгі Саксония

- Қолайсыз жағдайда сатуды қамтамасыз ету
- Нарықтағы жағдайлар
- Жеткізілімдерді ірілендіру
- Мүшелері үшін табыс арттыру
- Шарттарды сақтау
- Іскерлік серіктес ретінде тану
- Өнім сапасы
- Клиенттердің қанағаттануы
- Сенімді жеткізу
- Маркетингтік шығындарды азайту
- Келіссөздердегі позицияны күшейту
- Өткізу арналарын бақылау
- Өндірістік шығындарды төмендету

- * Германияда 28,8 млн.га ауыл шаруашылығы және орман жерлер (Германияның барлық ауданының 81%)
- * 18,2 млн. га ауыл шаруашылығында пайдаланылады (64,3% егістік жерлер, 26,4% шалғындар мен жайылымдар)
- * өндіріс көлемі ауылдық үй шаруашылығы 2018 жылы: 59 млрд евро (48,7% мал шаруашылығы 47,6% өсімдік шаруашылығы, 3,7% қызмет көрсету)
- * барлығы 0,6 млн. адам ауыл шаруашылығында жұмыс істейді (52% отбасы, 30% маусымдық, 18% тұрақты жұмысшылар)
- * бір фермер шамамен 140 адамды тамақтандырады
- * жұмыс күші 2,9 адам / 100 га
- * негізгі капитал мөлшері 722 мың евро / ШҚ
- * айналым 356 мың евро/ ШҚ (оның ішінде, 39 мың еуро жәрдемақы және субсидиялар)
- * таза пайда 59,5 евро / ШҚ немесе бір адамға 38,4 мың евро фермер / отбасы мүшесіне
- * Инвестициялар 582 евро / га (оның ішінде машиналар 327 евро/га)

- * 4,07 млн. сүтті сиыр
- * 67 сүтті сиыр / ШҚ
- * 8,25 тонна/жыл
- * Жылына 33,1 млн. тонна
- * сату бағасы Ø шамамен 0,34-0,37 евро/литр (шамамен 0,49 Еуро / литр)
- * айналымы жылына 10,2 млрд. еуро
- * 158 сүт өңдеу кәсіпорны (>50 қызметкер)
- * күніне 86,9 мың тонна сүт өңдеу (ірімшік 45%, сүт және жас сүт сүт өнімдері 25% май 24%)
- * Германияда өндірілген сүттің шамамен 2/3 бөлігі қайта өңделеді сүт кооперативтері
- * сүт саласының айналымы жалпы 27,1 млрд. еуро
- * сүт өнімдерімен өзін-өзі қамтамасыз ету (ірімшік 126%, сүт 111 % май 100 %)

Германия

- 2/3 сүт өнімдерін өңдеу/қайта өңдеу
- 50% дәнді дақылдар саудасы
- Жемістер мен көкөністер нарығының 40 %
- Мал союдың 1/3 бөлігі (шошқа еті)
- Жүзім дақылдарының 1/3 бөлігі
- Ауыл шаруашылығы өнімдері экспортының 1/3 бөлігі

Еуропалық Одақ

- ЕО-да шамамен 250.000 кооператив бар (163 миллион пайшы, 5,4 млн. жұмыс орны), оның ішінде 40.000 аграрлық кооперативтер тауар айналымының шамамен 50% - ын құрайтын секторлар еуропалық аграрлық сектор (яғни шамамен 300 млрд.€)

Қауымдастықтар тарапынан қолдау

- мүдделердің бірігуі
- Жүйе ішілік құрылымдық оқыту, мамандардың біліктілігін арттыру
- кәсіби консалтинг және қызмет көрсету (экономика, ұйым, құқық, салық, бухгалтерия, өндіру)
- қызметтер (маркетинг, нарықты талдау, статистика, ақпарат жабдықтау)
- өнімді әзірлеу
- Ақпараттық технологиялар
- бірыңғай бренд құру / жарнамалық науқандар

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАХМЕТ !!!

